

Strategie bezpečnosti - nedílná součást procedur řízení odpovědné univerzity

doc. RNDr. Mgr. Petr A. Skřehot, Ph.D., MSc., dr.h.c.¹

Ing. Jakub Marek, MSc.^{1,2}

RNDr. Ing. Marcela Skřehotová, MSc.³

¹Znalecký ústav bezpečnosti a ochrany zdraví, z.ú.
Ostrovského 253/3, 155 00 Praha 5

²Fakulta biomedicínského inženýrství ČVUT v Praze
Sportovců 2311, 272 01 Kladno

³Vysoká škola chemicko-technologická v Praze
Technická 5, 166 28 Praha 6
skrehot@zuboz.cz

Klíčová slova

Strategie bezpečnosti, prevence rizik, udržitelný rozvoj, univerzita, monitorování.

Úvod

Život člověka je ve vyspělé demokratické společnosti vnímán jako nejvyšší hodnota, o kterou je nutno pečovat a chránit ji. Efektivně řízená, otevřená a odpovědná organizace proto musí zajistit ochranu životů svých zaměstnanců. Ne jinak to platí také pro univerzity, kde se kromě zaměstnanců hojně vyskytují také studenti nebo odborná veřejnost. Vedle vlastní vzdělávací a výzkumné činnosti tak bezpečnost představuje další z dimenzí fungování každé univerzity. Nedávná tragická událost na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy vyvolala potřebu opětovného zamyšlení se nad tím, co by se na půdě českých univerzit dalo udělat jinak a lépe. Dochází tak k přehodnocení dosavadních přístupů, jsou implementována nová opatření, a především je vyvíjena snaha o efektivnější řízení bezpečnostních rizik.

V této snaze může dobře napomoci srozumitelně definovaná strategie bezpečnosti. Jedná se o proklamaci, jejímž smyslem je především:

- stanovit konkrétní priority a cíle, jichž hodlá daná univerzita v oblasti bezpečnosti dosáhnout,
- definovat systémová opatření pro posilování bezpečnosti a
- navrhnout způsoby pro jejich efektivní implementaci na všech úrovních řízení.

Pouze systematické řešení jednotlivých agend a jejich integrace do procedur řízení totiž může vést ke kýženému cíli. Ovšem na rozdíl od zahraničních univerzit, ty české nemají s tvorbou strategií bezpečnosti žádné významnější zkušenosti. Přitom ale většina z nich má zpracovány robustní Strategie udržitelného rozvoje, případně je aktuálně zpracovává. Nabízí se proto ideální příležitost implementovat do jednoho

z pilířů těchto "velkých" strategií - Správa a provoz - také problematiku týkající se bezpečnosti. Otázkou ale je, co by měla strategie bezpečnosti vlastně obsahovat, jak ji formálně koncipovat a jak ji uvést v život.

Cíle a priority v oblasti bezpečnosti

Strategie bezpečnosti představuje v klasickém pojetí BOZP vrcholný dokument, ve které se zaměstnavatel zavazuje plnit nikoli standardní zákonné požadavky (to je naprostý základ, tzv. level 0), ale především "vyšší cíle", které si sám stanovil s ohledem na své potřeby a priority. Jelikož bezpečnost představuje integrální agendu, neměla by se strategie bezpečnosti omezovat pouze na oblast BOZP, ale měla by v sobě v rozumné míře zahrnovat také úkoly ze souvisejících oblastí, jakými jsou požární ochrana, protivýbuchová prevence, krizová připravenost nebo environmentální bezpečnost. Účelem strategie bezpečnosti totiž je nastavit směr, kam se chce daná organizace ubírat, a definovat cíle, kterých hodlá dosáhnout. Ostatně i zákoník práce v § 102 odst. 1 zaměstnavateli ukládá, že si musí nastavit vlastní organizaci bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, což by mělo primárně vycházet z holistického přístupu. Stanovené cíle pochopitelně musí být smysluplné a navržené tak, aby byly v podmínkách dané organizace skutečně dosažitelné.

Před podobným úkolem jsme před nedávnem stáli také na Vysoké škole chemicko-technologické v Praze. Po pečlivém uvážení jsme pro potřeby této univerzity navrhli relativně jednoduchou strategii bezpečnosti, která zahrnuje deset prioritních cílů. Ty v zásadě pokrývají jak hlavní úkoly univerzity v oblasti BOZP, tak současně míří i do budoucna, neboť mají ambici pozvednout zde celkovou úroveň kultury bezpečnosti. Tyto cíle jsou následující:

- Cíl 1 Zajistit a soustavně posilovat bezpečnost zaměstnanců a studentů na půdě univerzity s přihlédnutím k možným rizikům vyplývajících z prováděných činností nebo z jiných externalit.
- Cíl 2 Integrovat problematiku bezpečnosti a ochrany života a zdraví do procedur řízení, vzdělávání studentů a provádění výzkumné činnosti, zejména prostřednictvím vnitřních předpisů, bezpečnostních zásad, pravidel chování a postupů pro předcházení mimořádným událostem.
- Cíl 3 Plnit právní předpisy, zohledňovat uznávané správné praxe a implementovat inovace do řízení bezpečnosti v rámci jednotlivých organizačních útvarů, jakož i na celouniverzitní úrovni.
- Cíl 4 Trvale rozvíjet přístupy k bezpečnosti a ochraně životů a zdraví lidí a aktivně využívat nejmodernějších vědeckých poznatků a znalostí z této oblasti.
- Cíl 5 Vyhodnocovat a efektivně řídit bezpečnostní rizika s cílem jejich snižování na tak nízké, jak je to rozumně proveditelné uplatňováním principu ALARP ("As Low As Reasonably Practicable").
- Cíl 6 Náležitou péčí o objekty, zařízení a vybavení zajistit, aby byly dlouhodobě plněny bezpečnostní, environmentální a technické požadavky na jejich provoz.

- Cíl 7 Zohledňovat při výběru a hodnocení dodavatelů jejich přístup k bezpečnosti, ochraně života a zdraví a k životnímu prostředí uplatňováním principu DNSH ("Do No Significant Harm").
- Cíl 8 Za využití vhodných nástrojů a forem otevřeně komunikovat se zaměstnanci, studenty a dodavateli klíčová bezpečnostní témata a možné dopady vykonávaných činností na jednotlivce, společnost a životní prostředí a usilovat o vzájemnou důvěru při naplňování cílů této strategie.
- Cíl 9 Zajistit dostatek kvalifikovaných a odpovědných pracovníků plnících úkoly na úseku bezpečnosti, rozvíjet jejich potenciál a posilovat jejich angažovanost při řešení otázek týkajících se bezpečnosti na pracovištích a v objektech univerzity.
- Cíl 10 Řídit klíčové znalosti, podporovat sdílení poznatků a správnou praxi, rozvíjet kulturu bezpečnosti a environmentální odpovědnost u zaměstnanců i studentů.

Monitorování plnění cílů

Aby se uvedené cíle nestaly jen prázdnými gesty či naivními plány, je nutné získávat zpětnou vazbu o jejich plnění. S ohledem na jejich rozličnost musí být navrženy vhodné mechanismy, které umožní objektivně prokázat, zda byly splněny či nikoli, případně jaké úrovně v dané oblasti bylo za sledované období dosaženo. V rámci projektu pro VŠCHT Praha jsme jako procedury sledování navrhli tyto:

- 1) Průběžný dohled plnění povinností zaměstnavatele na úseku BOZP na pracovištích jednotlivých organizačních útvarů prováděný místně příslušnými vedoucími zaměstnanci nebo pověřenými zaměstnanci (např. referenty BOZP).
- 2) Periodické kontroly pracovišť prováděné osobami odborně způsobilými v prevenci rizik ve lhůtě nejméně 1x ročně, zaměřené na sledování úrovně rizikových faktorů, vyhledávání nových zdrojů rizik a dodržování bezpečnostních opatření.
- 3) Každoroční posouzení úrovně sledovaných indikátorů (např. úroveň vedené dokumentace; pracovní úrazovost; stav a vybavení jednotlivých pracovišť; nakládání s nebezpečnými látkami, materiály a technickými zařízeními; úroveň lidského a organizačního faktoru atd.) a vypracování roční monitorovací zprávy.
- 4) Projednávání aktuálních otázek, problémů a potřeb týkajících se bezpečnosti v rámci pravidelných jednání vrcholných orgánů univerzity (akademický senát, kolegium rektora, kolegia děkanů atd.) za účelem přijímání potřebných operativních rozhodnutí.
- 5) Pravidelné přezkoumání plnění cílů a dílčích úkolů strategie bezpečnosti formou interního auditu (např. ve lhůtě nejméně 1x 5 let).

Veškerá kontrolní a monitorovací činnost musí být objektivní, prokazatelná a přezkoumatelná. Je tedy nutné se vyvarovat povrchnímu, sugestivnímu hodnocení.

Závěr

V tomto sdělení jsme se pokusili nastínit smysl, význam a účel strategie bezpečnosti, coby jednoho z moderních nástrojů pro systematické řízení bezpečnosti v organizacích. Jak známo, většina bezpečnostních odborníků se v praxi snaží plnit především povinnosti uložené právními předpisy, avšak v náporu povinností a náročných úkolů jim obvykle nezbývá mnoho času a sil zamyslet se nad tím, čeho vlastně chtějí v bezpečnosti dosáhnout. Bezpečnost by se rozhodně neměla stát pouze rutinní každodenní agendou, nýbrž by měla mít i širší rozměr, jasné cíle a patřičnou akceleraci. Svět kolem nás se rychle mění, a ten kdo tomu jen přihlíží bez konkrétní snahy inovovat své přístupy, obvykle brzy zjistí, že mu ujel pomyslný vlak. Přitom jedním z nástrojů, jak může manažer bezpečnosti držet krok s tímto vývojem, je právě strategie bezpečnosti. Dobře stanovené a sdílené cíle totiž dokážou danou organizaci (a lidi v ní) vyburcovat ke konkrétním činům. Smyslem strategie bezpečnosti proto není viset v rámečku někde na zdi manažerské kanceláře, ale být cestovní mapou, která ukazuje směr, kterým se chce daná organizace v oblasti bezpečnosti do budoucna ubírat.